

ПЕДАГАГІЧНЫ ПАТЭНЦЫЯЛ БІАБІБЛІАГРАФІЧНАЙ ІНФАРМАЦЫІ

Гуманітарызация вышэйшай адукацыі немагчыма без авалодання гісторыка-навуковымі і біяграфічнымі ведамі, якія даюць багатыя магчымасці для фарміравання гуманістычнага светапогляду і творчага стылю мыслення. Усё часцей падкрэсліваецца неабходнасць укаранення ў вучэбны і выхаваўчы працэс гісторыка-навуковай, гісторыка-тэхнічнай і біяграфічнай праблематыкі.

У педагагічным працэсе даследчыкі выдзяляюць наступныя функцыі біяграфіі і біяграфічнай інфармацыі як сродкаў навучання і выхавання: навучальная, рэгулярная, каштоўнасна-зместавая, праектная, псіхатэрапеўтычная [2, с. 340]. Функцыянальны патэнцыял біябібліаграфічнай інфармацыі як кумулятыўнага рэсурсу біяграфічнай і бібліаграфічнай інфармацыі шырэй патэнцыялу інфармацыі непасрэдна біяграфічнай. Аднак у бібліаграфазнаўстве сістэмна не выяўлены і не распрацаваны функцыі біябібліаграфічнай інфармацыі.

Вывучэннем і распрацоўкай функцый біябібліаграфічнай інфармацыі і яе функцыянальнага патэнцыялу займаліся Т.В.Захарчук (у адносінах да функцый бібліаграфіі прыродазнаўства і тэхнікі ў сістэме навуковых камунікацый), Н.П.Козачак (у адносінах да функцый персанальнай краязнаўчай бібліаграфіі дзеячаў мастацтва), А.С.Крымская (у адносінах да функцый біябібліаграфіі ў тэхналогіях менеджменту ведаў).

Педагагічны патэнцыял біябібліаграфічнай інфармацыі і функцыі біябібліаграфічнай інфармацыі ў адукацыйным і выхаваўчым працэсе вышэйшай школы выдзелены намі самастойна, зыходзячы з публікацый па навуказнаўстве, псіхалогіі, педагагіцы, даных праведзенага ў 2007–2008 гг. педагагічнага эксперыменту на факультэце інфармацыйна-дакументных камунікацый Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў.

Біябібліаграфічная інфармацыя забяспечвае ўсебаковае і аб'ектыўнае даследаванне жыцця і творчасці дзеячаў навукі, культуры, адукацыі, значна палягчае напісанне твораў біяграфічных жанраў, а таксама дапамагае ў развіцці гісторыі навукі. Акрамя таго, як вынік вузкіх спецыялізацый дзеячаў навукі і

культуры, чыя інтэлектуальная творчасць адлюстравана ў біябібліяграфічных матэрыялах, біябібліяграфічная інфармацыя часта замяняе тэматычную, тым самым забяспечвае спецыялістаў актуальнай бібліяграфічнай і фактаграфічнай інфармацыяй па малараспрацаваных тэмах, запаўняючы лакуны ў інфармацыйных сістэмах.

Садзейнічанне комплекснаму выкарыстанню духоўнага багацця, дасягненняў навукі, тэхнікі, культуры, зафіксаваных у разнастайных дакументах, – адна з асноўных функцый біябібліяграфічнай інфармацыі. Праз біяграфію і бібліяграфію яна далучае чытача да кола каштоўнасцей мінулага і сучаснага, фарміруе на гуманістычнай аснове культуру чалавека, выхоўвае самастойнае мысленне.

Праз факты жыцця, пералікі прац, водгукі біябібліяграфічная інфармацыя здатная выхоўваць гонар за Радзіму, за беларуса, за простага чалавека, накіроўваць на дасягненні, падобныя дасягненням таго, каму прысвечаны не толькі артыкул у энцыклапедыі, але і самастойнае біябібліяграфічнае выданне.

Крыніцы біябібліяграфічнай інфармацыі прызначаны садзейнічаць павышэнню ўзроўню культуры карыстальнікаў у шырокім сэнсе: культуры духоўнай, палітычнай і эканамічнай, экалагічнай, мастацкай, культуры зносін і культуры чытання. Яны накіраваны на распаўсюджванне ведаў, фарміраванне асобы сучаснага чалавека, які на аснове духоўных багаццяў, што накоплены чалавецтвам і выдатнымі прадстаўнікамі яго Радзімы, выпрацоўвае сваю жыццёвую пазіцыю.

Лепшыя крыніцы біябібліяграфічнай інфармацыі звернуты да чалавека. Гэта, у сваю чаргу, садзейнічае з'яўленню прынцыпова новых па метадычных асаблівасцях і структуры бібліяграфічных паказальнікаў – не “пераліковых”, а новых жанраў: у выглядзе біябібліяграфічных анталогій і хрэстаматый, папулярных біябібліяграфічных энцыклапедый, што арганічна пераплятаюць першасную інфармацыю з бібліяграфічнымі звесткамі аб кнігах, артыкулах і іншых дакументах, з якіх чытач можа атрымаць больш грунтоўныя веды.

Педагагічны патэнцыял біябібліяграфічнай інфармацыі адлюстроўваецца і ў бібліяграфічным адборы і структуры біябібліяграфічнай прадукцыі, методыцы раскрыцця зместу, даведачна-пошукавым апаратах.

Як паказваюць даследаванні, біябібліяграфічная інфармацыя не знаходзіць шматаспектнага прымянення ў сферы адукацыі шмат у чым з-за недаацэнкі яе функцыянальнага патэнцыялу. Тым не менш, выкарыстоўваючы біябібліяграфічную інфармацыю, выкладчыкі вышэйшай школы, бібліятэчныя супрацоўнікі могуць вырашаць канкрэтныя задачы.

Так, у адукацыйным працэсе вышэйшай школы выкарыстанне біябібліяграфічнай інфармацыі аб вядучых прадстаўніках вивучаемай дысцыпліны суадносна з яе функцыянальным патэнцыялам дазволіць выкладчыку навучальнай дысцыпліны не толькі даць студэнтам інфармацыю аб людзях, якія стваралі і развівалі навуку, але і сфарміраваць веданне законаў логікі развіцця навукі, навыкі самастойнай работы па пошуку інфармацыі аб персаналіях і інфармацыі вузкай тэматычнай накіраванасці.

Інфармацыя аб вядучых прадстаўніках абранай спецыяльнасці з указаннем іх біяграфічных і біябібліяграфічных крыніц дазволіць паказаць не толькі значнасць гэтых персаналій для самой спецыяльнасці, але і для навукі і культуры ў цэлым, што асабліва важна на занятках па дысцыпліне “Уводзіны ў спецыяльнасць”.

Выкарыстанне біябібліяграфічнай інфармацыі аб вядучых прадстаўніках дысцыпліны дазволіць на аснове як ведаў аб выніках дзейнасці вучоных, так і на аснове пазнавальнага інтарэсу да персаналій уплываць на фарміраванне ў студэнтаў матываў навучання.

Выдзяленне ў прафесіянальным самавызначэнні функцый актывізацыі пазнавальнай дзейнасці, функцыі фарміравання матываў навучання, фарміравання карпаратыўнай культуры ў маладых спецыялістаў заснавана ў першую чаргу на філасофскай тэорыі “значнага іншага”. Згодна з гэтай тэорыяй, узаемадзеянне людзей можа быць эфектыўным у тым выпадку, калі яго ўдзельнікі з’яўляюцца значнымі адзін для аднаго. Сёння менавіта біябібліяграфічная інфармацыя, як ніякі іншы від біяграфічнай і бібліяграфічнай інфармацыі, дазваляе выбраць для сябе эталон чалавека сваёй прафесіі.

Біябібліяграфічныя дапаможнікі могуць указвацца як крыніцы для атрымання біяграфічнай і бібліяграфічнай інфармацыі аб персаналіі, і як крыніцы інфармацыі па вузкай праблематыцы яны дапамагаюць у выхаванні нацыянальнай самасвядомасці студэнтаў.

Знакавай тут можа стаць цытата вядомага беларускага пісьменніка Анатоля Кірвеля: «Гартаў надоечы даведнік

“Беларускія пісьменнікі”. Уражвае. Гэтулькі імёнаў. Улічаных. А неўлічаных? Колькі іх? Даведніка не хопіць. Бо кожны, нават не пісьменнік, склаў на працягу жыцця хоць адзін верш або напісаў шчыры чалавечы сказ, часам гэтка, што і класік пазайздросніць. Гэтка вась незвычайная пісьменніцкая нацыянальнасць – беларусы... Не кожны трэці, ці кожны чацвёрты, а ўсе!» [1, с. 8].

Праведзены намі педагагічны эксперымент паказаў, што студэнты, часткай будучай работы якіх з’яўляецца біябібліяграфічная дзейнасць, атрымалі некаторыя веды аб біябібліяграфічнай інфармацыі, аднак пры выкарыстанні яе з разнастайнымі мэтамі недастаткова ўсведамляюць аб функцыянальным патэнцыяле, маюць павярхоўныя веды аб персаналіях абранай сферы дзейнасці і развіцці біябібліяграфічнай інфармацыі ў Рэспубліцы Беларусь. Тым не менш яны падкрэсліваюць значнасць біяграфічнай і бібліяграфічнай інфармацыі аб персаналіях у сваёй вучэбнай, пазнавальнай і іншых відах дзейнасці.

У падрыхтоўцы будучых бібліятэчных спецыялістаў, як і спецыялістаў іншых сфер дзейнасці, выкладчыкам, куратарам, бібліятэчным супрацоўнікам неабходна пільную ўвагу надаваць функцыянальнаму патэнцыялу біябібліяграфічнай інфармацыі.

На падставе вывучаных крыніц па праблеме, праведзенага педагагічнага эксперыменту намі распрацаваны метадачны дамаможнік “Біябібліяграфічная інфармацыя ў адукацыйным і выхаваўчым працэсе вышэйшай школы”, дзе адлюстраваны функцыянальны патэнцыял біябібліяграфічнай інфармацыі, разгледжаны канкрэтныя функцыі біябібліяграфічнай інфармацыі ў прымяненні да той або іншай формы заняткаў і іх тэматыкі, пададзены рэкамендацыі па правядзенні адукацыйных і выхаваўчых мерапрыемстваў з выкарыстаннем біябібліяграфічнай прадукцыі, прапанаваны гульнёвыя заданні для замацавання атрыманай у выніку такіх заняткаў інфармацыі.

---

1. Кірвель, А. Пецярбургскія мроі / А.Кірвель // Літаратура і мастацтва. – 2001. – № 14. – С. 8–9.

2. Соловьёв, Г.Е. Формы и методы работы с биографией подростков в учебно-воспитательном процессе / Г.Е.Соловьёв // Инновации и образование: сб. материалов. Сер. “Symposium”. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2003. – Вып. 29. – С. 340–347.